

POSITION PAPER AOB PASSEND ONDERWIJS CD OP 29 MEI

Aanleiding

Op 29 mei '24 houdt de VKC OCW een commissiedebat over passend onderwijs en de route naar inclusief onderwijs. Met dit position paper geven wij u als AOb, de grootste onderwijsbond van leraren, graag onze inbreng voor dit debat. Dit position paper is tot stand gekomen met leraren en ondersteuners o.a. door input via een thema-avond en verschillende enquêtes.

Onze visie op passend onderwijs

Ieder kind verdient goed onderwijs en de juiste ondersteuning. Voor de meeste leerlingen kan dit geboden worden op de dichtstbijzijnde school via passend onderwijs. Echter, ondanks alle goede bedoelingen en idealen zijn de randvoorwaarden om goed passend onderwijs te bieden ver onder de maat. De invoering van passend onderwijs heeft er helaas toe geleid dat veel leerlingen niet de aandacht en zorg krijgen die ze nodig hebben. De klassen zijn te groot, de zorgvraag wordt complexer en de ondersteuning is vaak niet op orde. Leerlingen met én zonder extra ondersteuningsbehoefte zijn hier de dupe van. Bovendien heeft passend onderwijs geleid tot aanzienlijke werkdrukverhoging van leraren. Onze zorgwekkende conclusies van 2019¹ (zie bijlage) zijn helaas nog actueel en worden ondersteund door de onlangs gepubliceerde Staat van het Onderwijs.

Passend onderwijs kan alleen werken als de randvoorwaarden voor het geven van passend onderwijs op orde zijn. Daarnaast moeten we steeds goed blijven kijken wanneer passend onderwijs het beste is voor een kind en wanneer speciaal onderwijs het beste is. Goede zorg en ondersteuning bij complexe problematiek en het welbevinden van de leerling moeten altijd voorop blijven staan.

Onze oproep aan u: breng de randvoorwaarden op orde voor passend onderwijs. Dit zijn:

Primair onderwijs

Een wettelijk maximum van 21 leerlingen per klas en een maximaal aantal leerlingen met een ondersteuningsbehoefte per klas

Kleinere klassen en een maximaal aantal leerlingen met een ondersteuningsbehoefte per klas staan al jaren met stip op 1 bij leraren om goed onderwijs te kunnen geven én het hoofd te kunnen bieden aan het lerarentekort. Uit onderzoek uitgevoerd door SEO Economisch Onderzoek van de Universiteit van Amsterdam op verzoek van de AOb (2020) blijkt dat leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs veel betere resultaten halen in kleinere klassen van maximaal 21 leerlingen in het regulier po. Dat is niet alleen goed nieuws voor leerlingen, maar ook voor de kenniseconomie. Uiteindelijk levert een investering van 1,5 miljard euro in onder meer kleinere klassen uiteindelijk 3,5 miljard aan extra economische groei op². We pleiten dan ook al jaren voor een maximum van 21 leerlingen per klas. Kleinere

¹ AOb (2019) via [Passend onderwijs schaaft leerlingen | De Algemene Onderwijsbond \(aob.nl\)](#)

² SEO (2020) Investeren in onderwijs loont via [Microsoft Word - 2020-40 Investeren in onderwijs loont \(aob.nl\)](#)

klassen met minder leerlingen met een zorgbehoefte zijn bovendien nodig om de werkdruk behapbaar te houden en daarmee leraren in het vak te houden. Uit onderzoek van ResearchNed (2023) blijkt dat leraren die lesgeven aan kleinere klassen met minder leerlingen met een ondersteuningsbehoefte minder vaak ziek zijn en er minder vaak aan denken om ander werk te zoeken³.

Voortgezet onderwijs

Een wettelijk maximum aantal leerlingen afhankelijk van de doelgroep

Ook in het voortgezet onderwijs zijn kleinere klassen essentieel om alle leerlingen de aandacht en zorg te geven die zij nodig hebben. In het voortgezet onderwijs verschilt de door docenten gewenste klassengrootte per doelgroep waaraan zij lesgeven. Dit blijkt uit onze enquête dit voorjaar waar meer dan 3.500 docenten aan deelnamen⁴. Docenten werkzaam in het praktijkonderwijs geven aan dat een maximum van 13 leerlingen gewenst is, voor docenten in het vmbo-k/b is dat 17 leerlingen, voor docenten vmbo-g/t 22 en voor docenten havo/vwo 24 leerlingen.

Ontlast het mentoraat

Het mentoraat voor docenten in het voortgezet onderwijs is door passend onderwijs verzwaaard. Waar het mentoraat vroeger vooral bestond uit aandacht voor de schoolprestaties en het sociaal-emotioneel welbevinden van de leerlingen vergt het tegenwoordig het uitvoeren van werkzaamheden die vallen onder het takenpakket van zorgcoördinatoren. Dit kost docenten veel te veel uren⁵. Dit is een logisch gevolg van de grote klassen en de groei van het aantal leerlingen met (complexe) extra ondersteuningsbehoeften in het onderwijs. Daarnaast verwachten leidinggevenden en ouders vaak meer individuele begeleiding van een mentor. Het hieruit voortvloeiend extra oudercontact wordt door veel docenten als taakverzwaring ervaren. Bovendien worden docenten niet goed voorbereid op het mentoraat in de opleiding. Een deel van de starters en zij-instromers wordt weer het onderwijs uitgejaagd door de werkdruk die met het mentoraat gepaard gaat. Docenten geven aan dat de werkdruk verlaagd kan worden door de inzet van een zorgcoördinator. Een betere taak- en rolverdeling tussen de mentoren en de zorgcoördinator is helpend.

Afsluitend

Luister naar het onderwijspersoneel en neem deze stem serieus

Alleen door naar leraren en ondersteuners te luisteren kunnen we haalbare doelen formuleren met een werkzame, gedragen aanpak wat cruciaal is om plannen te laten slagen. Het gaat om heldere én eerlijke verwachtingen over wat passend onderwijs wel en niet is, zodat ouders en leerlingen weten wat ze kunnen verwachten. Het beschrijven van een realistische landelijke norm basisondersteuning is een mooie eerste stap om die duidelijkheid te creëren. De AOb heeft dit met Ouders en Onderwijs opgepakt en zal dit jaar de norm aan

³ ResearchNed i.s.m. met de AOb (2023) via [Grotere klassen en meer zorgleerlingen \(aob.nl\)](#)

⁴ Enquête 'Staat van het VO' AOb (2024) zie ook [AOb live - Staat van het VO \(youtube.com\)](#)

⁵ Enquête 'Staat van het VO' AOb (2024) zie ook [AOb live - Staat van het VO \(youtube.com\)](#)

de minister overhandigen. Dit is een voorbeeld van hoe we vanuit de beroepsgroep zelf tot realistische en duidelijke doelen kunnen komen.

Ook voor passend onderwijs in brede zin is een dergelijke aanpak noodzakelijk. Op dit moment maakt de AOb geen deel meer uit van het overleg vanuit het ministerie over het passend en inclusiever onderwijs waar meer dan 20 partijen zijn uitgenodigd. Dit is niet werkbaar. Beter zou zijn om de zeggenschap over wat nodig is voor passend onderwijs bij de leraren, schoolleiders, ondersteuners en ouders neer te leggen. Toon lef en geef de beroepsgroep van leraren en ondersteuners haar stem terug in het debat over passend en inclusiever onderwijs.

Verder lezen?

Bijgevoegd vindt u conclusies uit drie recente onderzoeken gerelateerd aan passend onderwijs. Leraren en ondersteuners geven aan hoe het systeem van passend onderwijs ervaren wordt en wat zij nodig hebben om goed en passend onderwijs te kunnen bieden.

Heeft u vragen?

Neem dan vooral contact op met de AOb: Thijs Roovers, troovers@aob.nl.

Over de AOb

De AOb is met ruim 80.000 leden de grootste onderwijsvakbond van Nederland. We komen op voor het onderwijspersoneel en voor de kwaliteit van het onderwijs. Op die manier maken we 'Samen sterk onderwijs'.

Bijlage bij brief AOb VKC OCW Passend Onderwijs 29 mei 2024

Conclusies uit het onderzoek van ResearchNed i.s.m. de AOb naar de invloed van klassenkenmerken op werkdruk, tevredenheid en verzuim van leraren in het po en vo¹

Aan dit onderzoek hebben ruim 7.100 leraren/docenten deelgenomen uit het po, vo en (v)so. Enkele conclusies:

- Ruim 80% van de leraren (po, vo) is het (helemaal) oneens met de stelling 'ik heb genoeg tijd om mijn leerlingen voldoende persoonlijke aandacht te geven'
- Van de leerkrachten met ondersteuning in de klas heeft 53% in het basisonderwijs, 70% in het gespecialiseerd onderwijs en 68% in het voortgezet onderwijs aangegeven dat de huidige ondersteuning voldoende is.
- Van de leraren zonder ondersteuning in de klas heeft de overgrote meerderheid hier wel behoefte aan. In het basisonderwijs heeft namelijk 93%, in het gespecialiseerd onderwijs 87% en in het voortgezet onderwijs 66% aangegeven wel behoefte te hebben aan ondersteuning, die ze nu niet hebben.
- Wanneer de groep zorgleerlingen in de klas groter wordt neemt het aandeel leraren dat heeft nagedacht over ander werk zoeken toe, zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs.
- Leraren met kleine klassen geven significant minder dagen ziekteverzuim op dan leraren met middelgrote, grote of zeer grote klassen. Wanneer er gekeken wordt naar de grootte van de groep zorgleerlingen in een klas van een leraar, wordt ook hier aangetoond dat het gemiddelde aantal dagen ziekteverzuim hoger ligt bij een (relatief) grotere groep van zorgleerlingen, zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs.

Conclusies uit het onderzoek van EenVandaag i.s.m. de AOb naar de kwaliteit van het onderwijs²

Aan dit onderzoek hebben ruim 2300 leraren/docenten uit het po, vo en (v)so deelgenomen. Enkele conclusies:

- Van de leraren/docenten die aangeven zich op dit moment niet voldoende in staat voelen om goed onderwijs te geven geeft 79% van de leraren (po) en 73% van de docenten (vo) aan dat dit komt door te veel zorgleerlingen in de klas.

¹ ResearchNed i.s.m. met de AOb (2023) via [Grotere klassen en meer zorgleerlingen \(aob.nl\)](https://www.aob.nl/grotere-klassen-en-meer-zorgleerlingen)

² EenVandaag en AOb (2024) via [Bijna alle leraren zijn bezorgd over kwaliteit van het onderwijs: 'De halve groep krijgt logopedie' - EenVandaag \(avrotros.nl\)](https://www.eenvandaag.nl/avrotros/2024/05/29/bijna-alle-leraren-zijn-bezorgd-over-kwaliteit-van-het-onderwijs-de-halve-groep-krijgt-logopedie/)

- 87% van de respondenten geeft aan dat een maximum aantal leerlingen per klas wettelijk vastgesteld moet worden. Deze wens is ook groot onder leraren die werken in het speciaal onderwijs: sbo (91%), so (85%) en vso (83%).
- De drie meest gekozen oplossingen voor het lerarentekort zijn: kleinere klassen (59%), minder taken buiten lesgeven om (53%) en minder zorgleerlingen (39%).
- 74% van de respondenten geeft aan dat een maximum aantal zorgleerlingen per klas wettelijk vastgesteld moet worden.

Een aantal open opmerkingen bij de vraag 'Waarom voel je je niet voldoende in staat om goed onderwijs te geven?':

- 'Sinds de invoering van passend onderwijs is de werkdruk enorm verhoogd. Veel ouders stellen eisen die binnen een grote groep niet haalbaar zijn. Ik voel voortdurend de spagaat: kwaliteit leveren terwijl de zorgvraag binnen een groep enorm groot en divers is. Bovendien is er te weinig mankracht en geld ter ondersteuning van passend onderwijs.'
- 'Ik geef les aan jonge kinderen. 29 kinderen in een te klein lokaal waarvan er minimaal 5 geen Nederlands spreken zonder extra handen in de klas is zwaar'
- 'Met passend onderwijs zijn er zo veel meer zorgleerlingen in de klas. Kinderen die niet een beetje onder of het gemiddelde zitten, maar echt een compleet andere leerlijn volgen. Kinderen waarvoor al het werk aangepast moet worden. In een klas van 26 leerlingen en 1x per week 2 uur onderwijsondersteuning, werkt dat niet. Het gaat ten koste van de groep en de leerkracht.'

Conclusies uit het onderzoek '5 jaar passend onderwijs' – AOb³

Aan dit onderzoek hebben ruim 5000 leden uit het po, vo en (v)so hebben deelgenomen: Enkele conclusies:

- In elke klas, po en vo, zitten gemiddeld acht leerlingen met een ondersteuningsbehoefte, van wie er vijf wel de extra ondersteuning krijgen die ze nodig hebben en drie niet.
- Ruim 80 procent van de respondenten, uit zowel het regulier als speciaal onderwijs, geeft aan dat de zorgvraag van leerlingen zwaarder/complexer is geworden sinds de invoering van passend onderwijs
- Een ruime meerderheid van de respondenten in het regulier onderwijs geeft aan dat de ondersteuningsarrangementen in minimaal de helft van de gevallen onvoldoende ondersteuning bieden voor zowel de leerling als de leraar.
- 45% van de leraren uit het regulier onderwijs geeft aan dat zijn school in minimaal de helft van de gevallen niet over de juiste expertise beschikt voor het bieden van extra ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben.

³ AOb (2019) via [Passend onderwijs schaadt leerlingen | De Algemene Onderwijsbond \(aob.nl\)](https://www.aob.nl/onderzoek/passend-onderwijs-schaadt-leerlingen)

- 86% van de leraren uit het regulier onderwijs geeft aan (veelal) niet voldoende tijd te hebben om alle leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte van de benodigde ondersteuning te voorzien. 75% van de leraren zegt dat er door passend onderwijs ook te weinig tijd overblijft voor leerlingen zonder extra ondersteuning. Vooral de wat zwakkere leerlingen zijn hier de dupe van.
- Bijna alle leraren in het regulier onderwijs zeggen dat de werkdruk door passend onderwijs verder is verhoogd. Het aantal zorgleerlingen/zwaarte van zorgvraag, administratieve lasten en overleggen (met ouders en binnen de school) worden als meest belastend ervaren. Hierdoor blijven andere taken liggen.
- 65% geeft aan dat zij leerlingen in de klas/op school hebben die baat hebben bij (voortgezet) speciaal onderwijs, maar voor wie het niet lukt om ze daar te plaatsen.
- 82% procent van de leraren ervaart dat de drempel voor verwijzing naar speciaal onderwijs in minimaal de helft van de gevallen te hoog is gemaakt.
- Slechts 37% van de leraren geeft aan dat er op de lerarenopleiding aandacht is voor passend onderwijs. Van de leraren die aangeven dat er aandacht is voor passend onderwijs geeft 92,3 procent aan dat het hun in minimaal de helft van de gevallen onvoldoende heeft voorbereid op de praktijk van passend onderwijs.
- Respondenten geven aan dat het volgende nodig is om passend onderwijs te laten slagen in po en vo: het vaststellen van een maximaal aantal zorgleerlingen per klas, kleinere klassen en meer handen in de klas.